

UDK 271.5(497.5):06.091 Bošković, R.
1 Bošković, R.: 271.5(497.5)
Pregledni članak
Primljeno 19. 1. 2012.
Prihvaćeno 12. 3. 2012.

Hrvatski isusovci u protekloj Godini Ruđera Boškovića (2011.)

Ivan Šestak*

Sažetak

U članku se govori o prinosu hrvatskih isusovaca obilježavanju Godine Ruđera Boškovića (2011.), u čemu je prednjačio Filozofski fakultet Družbe Isusove svojim projektima. Tako je već uoči otvaranja samoga jubileja bio dogotovljen prigodni DVD o Boškoviću na hrvatskome i engleskome jeziku. Nadalje, velik dio kulturno-znanstvenoga programa nacionalne proslave 300. obljetnice rođenja hrvatskoga znanstvenika u koncertnoj dvorani Vatroslav Lisinski u Zagrebu 17. svibnja 2011. predložili su isusovci i njihovi suradnici te u programu i sudjelovali. Osim toga, Filozofski fakultet Družbe Isusove bio je suorganizator dvaju međunarodnih znanstvenih simpozija. Prvi je održan na samome Fakultetu 4. studenoga 2011. pod naslovom »Filozofija Josipa Ruđera Boškovića«. Drugi znanstveno-kulturni skup održan je 10. prosinca 2011. na Papinskome sveučilištu Gregorijani u Rimu, a odvijao se pod naslovom »Simposio Scientifico Internazionale. Padre Ruđer Josip Bošković: culture della verità«. U sklopu toga skupa bila je postavljena i izložba »Ruđer Bošković e il Collegio Romano«, a postavljena je i spomen ploča u Boškovićevu čast na samome Sveučilištu. Taj je skup završio svečanim euharistijskim slavljem u hrvatskoj crkvi sv. Jeronima koju je 12. prosinca 2012. predvodio uzoriti kardinal Josip Bozanić, zagrebački nadbiskup. U završnome dijelu članka nabrojani su i ostali prilozi isusovaca i njihovih suradnika u obilježavanju Godine Ruđera Boškovića.

Ključne riječi: Josip Ruđer Bošković, Filozofski fakultet Družbe Isusove, Godina Ruđera Boškovića

Uvod

Povodom tristote obljetnice rođenja isusovca Ruđera Boškovića (18. svibnja 1711.) Vlada Republike Hrvatske uputila je Hrvatskomu saboru prijedlog da se godina 2011. proglasi Godinom Ruđera Boškovića. Sabor je jednoglasno prihvatio

* Prof. dr. sc. Ivan Šestak, Dekan Filozofskoga fakulteta Družbe Isusove. Adresa: Jordanovac 110, p. p. 169, 10 001 Zagreb, Hrvatska. E-pošta: isestak@ffdi.hr

prijedlog na sjednici održanoj 11. veljače 2011. Prijedlog je Vlade prethodno obrazložio uvaženi kulturni i znanstveni djelatnik prof. dr. sc. Petar Selem u svojstvu predsjednika saborskoga Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu. Biranim je riječima istaknuo veličinu i značenje ovoga hrvatskog polihistora prosvjetiteljskoga 18. stoljeća. Ruđer Bošković, naime, istaknuo se kao filozof, fizičar, matematičar, astronom, geodet, inženjer, diplomat i pjesnik. Vlada je 25. ožujka 2011. donijela odluku o osnivanju i imenovanju članova Organizacijskoga odbora na čelu sa zastupnikom Petrom Selemom čiji je glavni zadatak bio utvrditi nacionalni program obilježavanja Boškovićeve godine. Za provedbu same proslave bilo je zaduženo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa te Hrvatska akademija tehničkih znanosti. Ona je razradila nacrt Programa obilježavanja Boškovićeve godine na temelju projekata koje su hrvatske ustanove, uključujući i Filozofski fakultet Družbe Isusove, prijavile tijekom 2010. godine Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa. Na taj je način Republika Hrvatska iskazala namjeru dostojno počastiti ovoga velikog sina hrvatskoga naroda i rodnog mu Dubrovnika. Obilježavanju Boškovićeve godine pridružio se i Filozofski fakultet Družbe Isusove u Zagrebu, i to na nacionalnoj i međunarodnoj razini.

1. DVD »U slavu Ruđera Boškovića«

Vodstvo Filozofskoga fakulteta Družbe Isusove imalo je pred očima Boškovićev jubilej te se izdaljega pripremalo na njegovo obilježavanje. Tako je već na proslavi Dana Fakulteta 6. studenoga 2010., dakle uoči same Godine Ruđera Boškovića, bila premijerno izvedena Oda u slavu Ruđera Boškovića. Riječ je o pjesmi koju je spjevao isusovac p. Petar Perica (1881.–1944.) godine 1911., povodom 200. obljetnice Boškovićeva rođenja. Spomen–pjesma izriče radost i poštovanje prema ugledu koji je već za života stekao Ruđer Bošković. Uglazbljena oda nastala je kao plod međusveučilišne suradnje. Četiri strofe ove inače opširne pjesme odabrali su i za skladbu priredili profesor p. Marijan Steiner i student Filozofskoga fakulteta Družbe Isusove u Zagrebu Alen Matušin. Skladao ju je Domagoj Koščak, tada još student završne godine na Odsjeku za glazbenu umjetnost Umjetničke akademije u Osijeku. Uz klavirsku pratnju skladatelja izvela ju je sopranistica Nikolina Pinke, tada apsolventica Filozofskoga fakulteta Družbe Isusove i Muzičke akademije u Zagrebu. Ovu će skladbu isti duo izvoditi u više prigoda diljem zemlje i inozemstva: Zagrebu, Dubrovniku i Rimu. Hrvatski tekst i engleski prepjev, koji je načinila Vesna Borović, glase ovako:

Kad nebo zarudje, od bora do mora,
Šaputao lahor raspršujući san:
Osamnaesta svibnju osvanula zora,
Osvanuo prvi za Ruđera dan.

As dawn was breaking, from pines to sea,
The zephyr whispered, dispersing dreams:
It was of May the eighteenth day,
And Roger firstly has seen the sky.

Kad sunčevu zlatu ponarasila krila,
Pa planulo željom obasjati svijet,

The young hawk then spread his wings,
With warm desire to inflame the world,

Uvede ga bijela iz Dubrave vila,
Uvede ga mlada u Lojole klijet.

The white Fay from Ragusa's groves,
Brought him in to Loyola' house.

I mnogo se oko zanese iz niza,
Da sokola motri i zublje mu sijev;
Iz Beča, Milana, Londona, Pariza,
Odjeknu mu slave i veličja pjev.

Sundry eyes, caught by the scene,
Observed the falcon upon torches' flame;
Vienna, London, Paris, Milan
Resound with echoes of glory so grand.

U Hrvatskoj dragoj, Evrope braniku,
Djedova mu gnijezdo i premili rod,
Što grezne u krvi za krstovu diku,
Dok narodi drugi si slave svoj god.

In beloved Croatia, this bulwark of Europe,
Patrimonial nest and most cherished kin,
Who for their faith had shed their blood,
While eyes of nations turned t'ward fetes.

Ta je uglazbljena oda s prigodnom video–snimkom postala dio dvojezičnoga (na hrvatskome i engleskome jeziku) DVD–a o Boškoviću pod naslovom »U slavu Ruđera Boškovića DI (1711.–1787.) povodom 300–te obljetnice rođenja«. ¹ Prvi dio DVD–a sadrži prikaz života i djela patra Boškovića popraćen filmskim materijalom i slikama. Čitav je uradak naišao na dobar prijem javnosti. Jednostavno je poklonjen mnogim uvažanim pojedincima i ustanovama u zemlji i inozemstvu. Dobili su ga i svi članovi Senata Sveučilišta u Zagrebu na njegovoj 12. sjednici u ak. god. 2010./2011. održanoj 10. svibnja 2011.

2. *Sukreacija programa središnje proslave Godine Ruđera Boškovića u koncertnoj dvorani Vatroslav Lisinski u Zagrebu*

Središnja nacionalna proslava Godine Ruđera Boškovića održana je pod visokim pokroviteljstvom Predsjednika Republike Hrvatske, predsjednika Hrvatskoga sabora i predsjednice Vlade Republike Hrvatske 17. svibnja 2011. u 10. 30 sati u Koncertnoj dvorani Vatroslav Lisinski u Zagrebu. Prenosila ju je i Hrvatska televizija. Organizatori svečanosti bili su Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa te Hrvatska akademija tehničkih znanosti. Izvršni producent proslave bio je dr. sc. Goran Granić, glavni tajnik Akademije tehničkih znanosti Hrvatske i ravnatelj Energetskoga instituta Hrvoje Požar u Zagrebu. Samu proslavu izvrsno je režirao poznati kazališni umjetnik Krešimir Dolenčić. U ime organizatora i pokrovitelja govorili su prof. dr. sc. Stanko Tonković, predsjednik Hrvatske akademije tehničkih znanosti, dr. sc. Radovan Fuchs, ministar znanosti, obrazovanja i športa, Luka Bebić, predsjednik Hrvatskoga sabora te prof. dr. sc. Ivo Josipović, predsjednik Republike Hrvatske.

Na sastanku o planu proslave Boškovićeve godine upriličenom 10. listopada 2010. godine u Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa dekan Filozofskoga Fakulteta Družbe Isusove iznio je nazočnicima iz raznih znanstvenih i kulturnih in-

1 I. Šestak — I. Martinović, DVD *U slavu Ruđera Boškovića DI (1711.–1787.) povodom 300–te obljetnice rođenja*, Antitalenat produkcija, Zagreb, 2011.

stitucija konkretne prijedloge što bi Fakultet mogao ponuditi za proslavu. Gospodin Granić potom je pozvao dekana na razgovor te mu je ovaj obrazložio spomenute prijedloge i sugerirao određene ideje za samu proslavu, koji su bili prihvaćeni i uvršteni u program.

Tako je u glazbenome dijelu programa ove nacionalne proslave ponovo bila izvedena Oda u slavu Ruđera Boškovića, DI, ali i kantata Carmen Boscovichianum iliti Spomen mali velikom nam Ruđi za koju je tekst napisao Vojmil Rabadan, a glazbu najplodniji hrvatski skladatelj Boris Papandopulo. Riječ je o kantati za orgulje i pet sola (sopran, alt, tenor, bariton i bas). Valja se prisjetiti da je kantata prvi put izvedena pod dirigentskom palicom samoga skladatelja maestra B. Papandopula u Bazilici Srca Isusova u Zagrebu 1987. godine, o dvjestotoj godišnjici smrti R. Boškovića, koju je tada u ime hrvatskih isusovaca pripremao p. Valentin Pozaić, današnji pomoćni zagrebački biskup, koji je i naručio kantatu.² Organizaciju ponovne izvedbe na spomenutoj središnjoj proslavi preuzeo je p. Marijan Steiner. Dopisom o suradnji Filozofskoga fakulteta Družbe Isusove i Muzičke akademije u Zagrebu kantatu su izveli uspješni mladi pjevači: Nikolina Pinko (sopran), Ivana Srbijan (mezzosopran), Božimir Lovrić (tenor), Matija Podnar (bariton) i Goran Jurić (bas bariton), dok je za orguljama bio istaknuti hrvatski orguljaš Mario Penzar, redoviti profesor na Muzičkoj akademiji u Zagrebu.

Prigodna svečarska izlaganja na proslavi održala su dvojica profesora Filozofskoga fakulteta Družbe Isusove: prof. dr. sc. Ivan Koprek (*Boškovićeva biografija i svećeničko zvanje*) te prof. dr. sc. Stipe Kutleša (*Boškovićev doprinos istraživanjima u fizici, geoznanosti, kartografiji i izradi instrumenata*). Ostala dvojica govornika bili su hrvatski »boškovićanci«: akademik Žarko Dadić (*Boškovićev rad u astronomiji, matematici i tehnici*) te prof. dr. sc. Ivica Martinović (*Ruđer Bošković: filozof, meteorolog, arheolog i književnik*). Ti sažeti prilozi iznijeli su na vidjelo najvažnije crte života i djelovanja Boškovića.³ Trag proslave ostao je zabilježen i u prigodnoj brošuri koju je uredio dr. sc. Goran Granić.⁴ Nažalost, središnja nacionalna proslava nije bila ostvarena u večernjem »udarnom« terminu; tako bi je više gledatelja bilo moglo pratiti. Ovu su priredbu, tako bogatu sadržajem, pratili tek malobrojni televizijski gledatelji te isto tako malobrojni posjetitelji koncertne dvorane Lisinski.

Pomoćni biskup zagrebački mons. Valentin Pozaić predvodio je svečano euharistijsko slavlje prigodom Boškovićeve obljetnice uvečer, 18. svibnja 2011. u Crkvi Bezgrješnog Srca Marijina na Jordanovcu, u koncelebraciji s dekanom Filozofskoga fakulteta Družbe Isusove p. Ivanom Šestakom te ostalim profesorima i studentima.

2 Tom prigodom tadašnji je p. Pozaić, sadašnji pomoćni biskup zagrebački, organizirao i međunarodni znanstveni simpozij te uredio dvojezični zbornik: Usp. V. Pozaić (ur.), *Filozofija znanosti Ruđera Boškovića*, Radovi simpozija Filozofsko-teološkog instituta D I / *The philosophy of science of Ruđer Bošković*, Proceedings of the Institute of the Philosophy and Theology, S. J, Zagreb, 1987.

3 Priloge je moguće vidjeti na mrežnoj stranici Filozofskoga fakulteta Družbe Isusove: <http://www.ffdi.unizg.hr/>

4 Usp. G. Granić (ur.), 300-ta godišnjica rođenja Ruđera Boškovića = 300th anniversary of the birth of Ruđer Bošković: 17. 2. 2011, Zagreb, 2011.

3. *Međunarodni znanstveni simpozij »Filozofija Josipa Ruđera Boškovića« na Filozofskom Fakultetu Družbe Isusove*

4. studenoga 2011. održan je na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove međunarodni znanstveni simpozij pod naslovom »Filozofija Ruđera Josipa Boškovića«. Domaći suorganizatori bili su Filozofski fakultet Družbe Isusove u Zagrebu kao domaćin, Hrvatski studiji te Institut za filozofiju, a međunarodnost je osiguralo Papinsko sveučilište Gregorijana u Rimu. Organizacijski odbor simpozija sačinjavali su predsjednici Ivan Šestak, Josip Talanga i Ivica Martinović te članovi Nikola Stanković i Stipe Kutleša, dok je kontakt–osoba bio Anto Pavlović. Skup je otvorio mons. Valentin Pozaić, pomoćni biskup zagrebački, koji je, kao što je već spomenuto, organizirao i obilježavanje 200. obljetnice Boškovićeve smrti 1987. godine.

Na skupu su predavanja održali sljedeći domaći predavači: Srećko Kovač (*Logika opravdanja u Boškovićevoj indukciji*), Ivica Martinović (*Scarella protiv Boškovićeve sustava 1756. godine*), Anto Mišić (*Boškovićevo poimanje protežnosti*), Erna Banić–Pajnić (*Po čemu je Bošković skeptik?*), Mihaela Girardi–Karšulin (*Beskončna djeljivost i konačnost spoznaje kod Boškovića*), Marito Mihovil Letica (*Boškovićeve metafizički dokazi kontinuiteta*), Nikola Stanković (*Poimanje kontingencije u Boškovićevim dokazima za postojanje Božje*), Ivan Tadić (*Boškovićeve misao o Bogu*), Inga Lisac, Ivica Martinović i Vladis Vujnović (*Spoznaje Ruđera Boškovića o polarnoj svjetlosti, objelodanjene u raspravi De Aurora Boreali iz 1738. godine*), Stipe Kutleša (*Privlačno–odbojne sile: Boškovićevo otkriće?*), Snježana Paušek Baždar (*Ruđer Josip Bošković i kemija u doba prosvjetiteljstva*), Marina s. Ivana Pavla Novina (*Recepcija Boškovićeve filozofije u hrvatskih klerika*) i Mile Dželalija (*Boškovićevo i suvremeno shvaćanje sile*). Inozemni predavači bili su: Simone D’Agostino (*Filozof Bošković u Rimskome kolegiju*) i Georg Sans (*Zakoni slobode. Bošković o problemu odnosa tijela i duše*) s Papinskoga sveučilišta Gregorijane u Rimu, potom Luca Guzzardi (*Jedno i mnoštvo: Philosophia prima Ruđera Boškovića*) iz zvjezdarnice u Breri te Hans Ullmaier iz Forschungszentrum Jülich und Technische Hochschule Aachen (*Predstavlja li Boškovićeve Theoria prvi pokušaj »teorije svega«?*). Za simpozij je uređena i prigodna brošura s programom simpozija te sažetcima na hrvatskome i engleskome jeziku.⁵ Pokrovitelji simpozija i izdavanja zbornika bili su Hrvatska pošta, Grad Zagreb te Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.

4. *Boškovićev dan na Papinskome sveučilištu Gregorijani u Rimu*

U subotu 10. prosinca 2011. na Papinskome sveučilištu Gregorijani održan je znanstveno–kulturni skup od povijesnoga značenja. Riječ je o jedinom međunarodnome znanstvenom skupu o Ruđeru Boškoviću koji je s hrvatske strane organiziran u inozemstvu na poticaj Ministarstva vanjskih poslova i europskih integra-

5 Usp. I. Šestak — I. Martinović, *Međunarodni znanstveni simpozij »Filozofija Ruđera Josipa Boškovića« / The international scientific symposium »Philosophy of Ruđer Josip Bošković«*, Zagreb, 2011.

cija. Skup su zajedno organizirali Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske, Filozofski fakultet Družbe Isusove i domaćin skupa, Papinsko sveučilište Gregorijana. Konceptiju simpozija dogovorili su u Rimu 2. ožujka 2011. Ivan Šestak, dekan Filozofskoga fakulteta Družbe Isusove i François–Xavier Dumortier, rektor Papinskoga sveučilišta Gregorijane. Nazočilo je oko stotinjak pripadnika hrvatske rimske nacionalne kolonije i drugi zainteresirani koji su bili obaviješteni ukusno izrađenim plakatom i programom simpozija na kojima se isticao naslov »*Simposio Scientifico Internazionale*. Padre Ruđer Josip Bošković: *culture della verità*« (Međunarodni znanstveni simpozij. Pater Ruđer Josip Bošković: njegovatelj istine). Naime, sv. Otac Benedikt XVI. za vrijeme svojega prošlogodišnjeg posjeta Hrvatskoj nazvao je Boškovića »njegovateljem istine«.

4.1. Znanstveni skup

Skup je srdačnim riječima dobrodošlice otvorio domaćin p. François–Xavier Dumortier, rektor Papinskoga sveučilišta Gregorijane, prenijevši pozdrave generala isusovačkoga reda p. Adolfa Nicolása koji nije mogao osobno nazočiti skupu. Zatim je prema protokolu riječ uzeo državni tajnik dr. sc. Mario Nobilo koji je nastupio u ime Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija. On nije govorio samo o Boškovićevoj zadivljujućoj polihistoričnosti i manifestacijama koje je Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija organiziralo tijekom Boškovićeve godine, nego je iskoristio prigodu i za zahvalu Svetoj Stolici na međunarodnome priznanju Republike Hrvatske 15. siječnja 1992. godine: »Hrvatski narod neće nikada zaboraviti potporu blaženoga pape Ivana Pavla II. Hrvatskoj u trenutku ratnih razaranja, političke neizvjesnosti, kao i zbunjenosti i pasivnosti međunarodne zajednice.« P. Ante Tustonjić, provincijal Hrvatske pokrajine Družbe Isusove, također se obratio skupu. U svome je govoru, među ostalim, istaknuo činjenicu Boškovićeva europskoga konteksta kojemu Hrvati pripadaju. Provincijal je ukazao i na sasvim aktualno značenje ovoga isusovca za današnje ljude, osobito mlade, koje su zapazili neki mediji: »Ne samo Družba Isusova, nego i čitava katolička Crkva u Hrvatskoj neizmjereno je zahvalna što svomu narodu, osobito mladima, posebno u ovom vremenu relativizma i skepticizma, može ukazati na jednoga čovjeka koji je istodobno bio znanstvenik i vjernik!«

Skupu se u ovome uvodnom dijelu naposljetku riječima dobrodošlice nakratko obratio i sam veleposlanik Republike Hrvatske pri Svetoj Stolici, g. Filip Vučak, istaknuvši dobru suradnju s rektorom i organizatorima skupa.

Nakon pozdravnih govora započeo je prvi dio simpozija naslovljen *Bošković u kontekstu isusovačke duhovnosti i znanosti* (*Bošković nel contesto della spiritualità e della scienza dei Gesuiti*) pod predsjedanjem Ivana Šestaka. Budući da će sva predavanja i ovoga skupa biti objedinjena u prigodnome zborniku, ovdje će se tek nabrojiti govornici i naslovi njihovih predavanja. P. Marijan Steiner s Filozofskoga fakulteta Družbe Isusove održao je predavanje pod naslovom *Duhovni profil Rudera Boškovića*. P. Miguel Coll s Papinskoga sveučilišta Gregorijane održao je pre-

davanje pod naslovom *Važnost Rimskog kolegija za Družbu Isusovu*. Profesor Ivica Martinović s Instituta za filozofiju u Zagrebu izložio je referat *Ruder Bošković, profesor u Rimskom kolegiju*. Prvi dio simpozija zaključio je o. Paul R. Mueller iz Vatikanske zvjezdarnice izlaganjem *Bošković i isusovački znanstveni stil*.

U osvježavajućem glazbenome intermezzu nazočnicima su se u velebnom atriju Gregorijane umjetnički obratili već spomenuti duo Pinko–Koščak izvedbom Ode u slavu Rudera Boškovića te Dezdemonine arije *Ave Maria* iz Verdijeve opere *Otello*.

Drugim dijelom simpozija pod naslovom *Bošković u europskom kontekstu (Bošković nel contesto europeo)* predsjedao je gospodin Claude Grbeša zadužen za odnose Republike Hrvatske sa Svetom Stolicom u Ministarstvu vanjskih poslova i europskih integracija. Inače, njegove su zasluge za organizaciju čitavoga događaja u Rimu, kao i druge manifestacije u organizaciji Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija u prigodi Boškovićeve godine, uistinu velike. Isusovac François Euvé sa *Centre Sèvres* u Parizu održao je predavanje *Ruder Bošković u Francuskoj*. Profesor Giorgio Filippi iz Vatikanskih muzeja održao je zanimljiv referat pod naslovom *Bošković, Napoleon i Pijo VII*. Dr. sc. Stjepan Špoljarić iz Diplomatske akademije Ministarstva vanjskih poslova Republike Hrvatske, predavač na Filozofskome fakultetu Družbe Isusove, obradio je temu *Diplomatska aktivnost Rudera Boškovića za vremena provedenoga u Rimu*.

4.2. Otvaranje izložbe

U sklopu Boškovićeva dana u Rimu u atriju Gregorijane otvorena je i izložba pod naslovom *Ruder Bošković i Rimski kolegij (Ruder Bošković e il Collegio Romano / Ruder Bošković and the Collegium Romanum. Mostra in occasione del tricentenario della sua nascita)*. Izložba je prikazala rimsko razdoblje djelovanja Rudera Boškovića, tj. razdoblje u kojem je vršio službu profesora matematike na Rimskome kolegiju, najznačajnijem tadašnjem isusovačkome učilištu. Izložbu je postavio prof. dr. sc. Ivica Martinović koji je nazočnima pojasnio njezinu ideju. Izložba je na četiri veoma ukusno dizajnirana šesterokutna panoa, slikom i riječju, na engleskome i talijanskome jeziku, prikazala Boškovićovo »rimsko razdoblje«. Tako je autor izložbe prikazao Rudera kao čovjeka s trima identitetima: rođen u Dubrovniku, isusovac te profesor i putnik. Bošković se osim toga istaknuo na području prirodnih znanosti pa ga je Martinović prikazao i kao filozofa prirode, astronoma, matematičara, geofizičara i meteorologa. U tehničkim se znanostima Bošković istaknuo kao statičar, stručnjak u hidrauličnom inženjerstvu, geodet i kartograf te kao konstruktor instrumenata. Na humanističkome području znanosti Bošković je ostavio trag kao pjesnik, arheolog i diplomat. Cijelo je »rimsko razdoblje« izložbe ukoričeno u ukusno uređenu brošuru na talijanskome jeziku koja je priređena za tu prigodu.⁶

6 Usp. I. Martinović, *Ruder Bošković e il Collegio Romano*, Zagreb, 2011.

Uz postav izložbe bilo je zasebno postavljeno i ostvarenje akademskoga kipara Josipa Divkovića, maketa kupole bazilike sv. Petra na kojoj je bila smještena bista Ruđera Boškovića. G. Divković i sam je nazočio čitavomu događaju. Maketa kupole sv. Petra smjerla je prisjetiti posjetitelje na činjenicu da je ona 1743. /1744. bila učvršćena, prema tome i spašena od urušavanja, i to na temelju dviju ekspertiza trojice matematičara: Thomasa Le Sueura, François Jacquiera i Ruđera Boškovića, koje je redigirao sam Bošković. Studenti iz cijeloga svijeta koji studiraju na Gregorijani kao i ostali namjernici mogli su razgledati postav izložbe sve do 22. prosinca 2011.

4.3. Otkrivanje spomen–ploče

Posebnim transportom Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija bila je iz Zagreba dopremljena i spomen–ploča koju su tom prigodom svečano otkrili domaćin p. François–Xavier Dumortier, rektor Gregorijane, i dr. sc. Mario Nobile, državni tajnik u Ministarstvu vanjskih poslova i europskih integracije Republike Hrvatske. Spomen–ploču postavile su Družba Isusova i Republika Hrvatska. Ploču dimenzija 115 x 65 cm u tzv. »rimskoj kapitali« izradila je tvrtka Klesarstvo Ivan Nestić iz Gornjeg Dragonosca pored Zagreba. Ista tvrtka izradila je i spomen–ploču Bartolu Kašiću u crkvi Sant’Ignazio u Rimu, kao i kameni oltar na zagrebačkome hipodromu na kojem je Sveti Otac Benedikt XVI. služio euharistijsko slavlje tijekom apostolskoga pohoda Hrvatskoj u lipnju prošle godine. Vrlo brzo nakon otkrivanja, ploča je postavljena na ulazu u Papinsko sveučilište Gregorijanu. Tekst ploče sročio je prof. dr. sc. Ivica Martinović, a na latinski ga je preveo prof. dr. sc. Neven Jovanović s Odsjeka za klasičnu filologiju na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Tekst glasi:

ROGERIVS IOSEPHVS BOSCOVICH SOCIETATIS IESV
 PVBLICVS MATHESEOS PROFESSOR IN COLLEGIO ROMANO
 AVCTOR THEORIAE VIRIVM IN NATVRA EXISTENTIVM
 FAVOR STATICAE TECTONICAE QVI CONSILIIS SVIS VIAM
 COMMONSTRAVIT
 STABILITATI THOLO DIVI PETRI REDDVNDAE
 INVENTOR NOVARVM METHODORVM NOVORVMQUE
 INSTRVMENTORVM
 IN ASTRONOMIA OPTICA GEODAESIA
 QVI DVOS GRADVS MERIDIANI DIVI PETRI DIMETIENDOS SVSCEPIT
 POETA DOCTVS IN ARCADVM ACADEMIA
 ET CELEBERRIMARVM EVROPAE ACADEMIARVM SOCIVS
 NATVS DIE XVIII MAII A. D. MDCCXI RHACVSAE
 QVAE CROATICE DUBROVNIK NVNCVPATVR
 OBIIT MEDIOLANI DIE XIII FEBRVARII A. D. MDCCLXXXVII
 TRECENTESIMVM DIEM ANNIVERSARIVM AB EIVS ORTV CELEBRANTES
 DOMINI NOSTRI BENEDICTI PAPAE XVI PONTIFICATVS ANNO VII
 SOCIETAS IESV ET RES PVBLICA CROATICA PP.

Skup na Gregorijani završio je prigodnim domjenkom kojim je sve sudionike počastio g. Filip Vučak, veleposlanik Republike Hrvatske pri Svetoj Stolici. Sudionici su se u dobrom raspoloženju praćenom hrvatskom pjesmom zadržali do kasnih poslijepodnevni sati, mameći znatiželju prolaznika na trgu *Piazza della Piotta*.

Sudionike međunarodnoga znanstvenog skupa pozdravio je na hrvatskome jeziku sljedeći dan, u nedjelju, 12. prosinca 2011., nakon Angelusa u Vatikanu i sam sv. Otac Benedikt XVI. ovim riječima:

Srdačno pozdravljam sve hrvatske hodočasnike, a osobito sudionike simpozija o Ruđeru Josipu Boškoviću, velikome sinu hrvatskoga naroda koji je ostavio svoj trag i u gradu Rimu. Taj isusovac, znanstvenik i diplomat na izvrstan način utjelovljuje i svjedoči svezu između vjere i znanosti. Dragi prijatelji, neka Gospodin blagoslovi vas i vašu domovinu. Hvaljen Isus i Marija!⁷

4.4. *Kardinal Josip Bozanić zatvorio skup svečanim euharistijskim slavljem u Hrvatskoj crkvi sv. Jeronima*

Boškovićev dan u Rimu završio je svečanim euharistijskim slavljem koje je 12. prosinca 2011. predvodio kardinal Josip Bozanić, nadbiskup zagrebački. Rektor Papinskoga hrvatskog zavoda sv. Jeronima, mons. Jure Bogdan u svome je domaćinskom pozdravnom govoru istaknuo posebnu povezanost Crkve sv. Jeronima i Ruđera Boškovića odnosno isusovaca. Uz Kardinala su, pored rektora Zavoda, euharistiju suslavili i provincijal Hrvatske pokrajne Družbe Isusove p. Ante Tustonić, dekan Filozofskoga fakulteta Družbe Isusove p. Ivan Šestak te rektor Papinskoga sveučilišta Gregorijane p. François–Xavier Dumortier sa svim svećenicima predavačima koji su sudjelovali na simpoziju. U koncelebraciji je sudjelovalo i četrdesetak hrvatskih svećenika na studijima odnosno službama u Rimu. Euharistiji su nazočili i predstavnici Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske, veleposlanik Republike Hrvatske pri Svetoj Stolici Filip Vučak, veleposlanik Republike Hrvatske u Italiji Tomislav Vidošević, diplomatski predstavnici drugih zemalja te vjernici koji se u hrvatskoj crkvi redovito okupljaju. Slavlje je uzveličao zbor Crkve sv. Jeronima.

U izvrsnoj prigodnoj homiliji Kardinal je sretno povezao liturgijska čitanja treće nedjelje Došašća, tzv. »Gaudete«, koja se tada slavila, i Ruđera Boškovića kojega je nazvao »čovjekom Došašća«. Ustvrdivši da radost i vjera daju čovjeku svjetlo, nastavio je:

Čini se da stvoreno svjetlo postaje ključem čitanja prirodnih zakonitosti, polazištem za ispitivanja i mjerenja, za izračune i nova otkrića. Čini mi se da bi se na temelju Boškovićeve prirodnoznanstvenoga puta mogla izgraditi predivna duhovnost znanosti koja seže duboko u kršćansku teologiju. Stoga je nedvojbeno potrebno više pozornosti po-

7 http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/angelus/2011/documents/hf_ben96xvi_ang_20111211_it.html (preuzeto 18. 2. 2012.)

svetiti njegovu djelu i mladim ljudima približiti njegov opus, ali i cjelokupni život, radi zdravoga odgoja znanstvenika.

Nadbiskup je nadodao:

Govoreći o tome iznimnom čovjeku, u znanstvenim se krugovima u hrvatskoj domovini predugo prešućivala njegova pripadnost Katoličkoj Crkvi, isusovačkom redu, njegova vjera i poveznica između dubokoga kršćanskog uvjerenja i znanstvenoga rada. Pa i danas susrećemo izbjegavanje tih dodirnica smještajući znanost u čudnu i nedorečenu neutralnost, pri čemu se misli da bi vjera štetila znanstvenoj objektivnosti. A Bošković je u tim pitanjima bio izravan i nimalo neutralan.⁸

Nakon euharistijskog slavlja Papinski hrvatski zavod sv. Jeronima za sve je prisutne priredio primanje. Ovakvim završetkom Boškovićeve godine došlo je iznova do izražaja da je Zavod »istaknuto hrvatsko središte u Rimu koje nas povezuje i integrativna institucija za sve Hrvate u Rimu« — kako je to u svome pozdravnom govoru na početku euharistijskoga slavlja rekao rektor mons. Jure Bogdan.

Umjesto zaključka

Hrvatski isusovci sa svojim prijateljima i suradnicima tijekom čitave su se Boškovićeve godine na razne načine trudili oko promocije života i djela svojega redovničkog subrata. To je poglavito činio Filozofski fakultet Družbe Isusove suorganizirajući dva spomenuta međunarodna znanstvena skupa. Njegovi su profesori i predavači također nastupali na raznim tribinama o Boškoviću te pisali članke i knjige. Tako je iz pera Marijana Steinera domaća javnost mogla dobiti uvid u Boškovićev duhovni profil.⁹ Valja spomenuti četiri priloga Ivana Kopreka, među njima i jedan u isusovačkome godišnjaku za 2011. godinu koji se tiska na velikim

8 <http://www.bitno.net/vjera/o-ruder-boskovic-covjek-dosasca/> (preuzeto 18. 2. 2012)

9 Usp. M. Steiner, Duhovni profil Rudera J. Boškovića, *Nova prisutnost. Časopis za intelektualna i duhovna pitanja* (9) 1 (2011) 231–239.

10 Usp. I. Koprek, An unknown scientist. Fr. Roger Josph Bošković, *Yearbook of the Society of Jesus 2011*, Roma, 2011, 12–17; Isti, Zum dreihundertjährigen Geburtstag des kroatischen Philosophen und Wissenschaftlers R. J. Bošković (1711.–1787.), *Disputatio philosophica. International Journal on Philosophy and Religion*, 2010, 3–9; Isti, 300 godina od rođenja p. Rudera Boškovića, *Vijesti hrvatske konferencije viših redovničkih poglavara i Hrvatske unije viših redovničkih poglavara*, Zagreb, 211, 30–35; Isti, Isusovci (Družba Isusova), u: A. Bogutovac (ur.), *Leksikon Rudera Boškovića*, Zagreb, 2011, 56–59.

11 Usp. N. Stanković, I. Šestak, Odnos vjere i znanosti u Rudera Josipa Boškovića, u: I. Puljić (ur.), *Od Dubrave do Dubrovnika: prigodom 300-godišnjice rođenja Rudera Boškovića*, Neum — Dubrovnik, 2011, 17–25.

12 Usp. S. Kutleša, *Ruder Josip Bošković*, Zagreb, 2011; Isti, Boškovićev doprinos istraživanju u fizici, geoznanosti, kartografiji i izradi instrumenata, u: G. Granić (ur.), *300-ta godišnjica rođenja Rudera Boškovića*, Zagreb 2011, 25–45; Isti, Sporovi oko Boškovića, u: I. Puljić (ur.), *Od Dubrave do Dubrovnika: prigodom 300-godišnjice rođenja Rudera Boškovića*, Neum — Dubrovnik, 2011, 27–51; Isti, Tko je zapravo Ruder Bošković?, *Klasje naših ravni, Časopis za književnost, umjetnost i znanost, Matica hrvatske Subotica*, (16) 11–12 (2011) 3–26; Isti, U Rudera Boškovića ni kapi srpstva, *Hrvatski list*, 384, 2. veljače 2012, 38–41.

svjetskim jezicima.¹⁰ Nikola Stanković i Ivan Šestak ukazali su na Boškovićev sretan odnos vjere i razuma, temu koja je i danas za mnoge kamen spoticaja.¹¹ Stipe Kutleša¹² i Stjepan Špoljarić¹³, predavači na Filozofskome fakultetu Družbe Isusove, dali su također svoj obol Boškovićevoj godini. To je učinio i Marito M. Letica koji je u Boškovićevoj godini diplomirao na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove, i čiji je prošireni rad tiskan u Filozofskome nizu Fakulteta.¹⁴ Osim toga, dekan i studenti sudjelovali su na studentskome simpoziju Sveučilišta u Dubrovniku 25. svibnja 2011. Na skupu je izvedena *Oda*, a g. Letica održao je predavanje pod naslovom *Metafizika*.

P. Marijan Steiner i p. Nikola Stanković prisustvovali su 18. svibnja 2011., na dan Boškovićevog rođenja, ceremoniji polaganja vijenaca ispod Boškovićeve poprsja smještenog ispred Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti na zagrebačkome Zrinjencu. Poprsje je rad kipara Tome Rosandića, izrađeno godine 1911. prigodom 200. obljetnice Boškovićeve rođenja. Vijence su položili tadašnja predsjednica Vlade Republike Hrvatske Jadranka Kosor zajedno s veleposlasticima zemalja u kojima je Bošković živio i djelovao ili s kojima je imao snažne veze: Svete Stolice, Francuske, Italije, Velika Britanije, Sjedinjenih Američkih Država, Austrije, Poljske, Rusije i Turske. Kratkotrajnu svečanost vodio je hrvatski diplomat Claude Grbeša koji je predložio i organizirao manifestaciju.

I napokon, 13. rujna 2011. u salonu Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske predstavljena je poštanska marka koju su povodom 300. obljetnice Boškovićeve rođenja zajedno izdali Vatikanska i Hrvatska pošta. Skupu se prigodnim riječima obratio mons. Valentin Pozaić, pomoćni zagrebački biskup i profesor na Filozofskome fakultetu Družbe Isusove, a duo Koščak–Pinko izveli su *Odu*.

Unatoč svemu učinjenom tijekom Boškovićeve godine u cijeloj Hrvatskoj, s pravom imamo dojam da je — s obzirom na njegovu veličinu na koju stranci ne prestaju svraćati pozornost — još uvijek premalo učinjeno. To je zaista uvijek iznova potrebno činiti u našoj javnosti, pa i među Hrvatima koji se ne bave znanošću, jer im je iz poznatih razloga cjelokupna istina o njemu — isusovac, svećenik, vjernik — bila prešućivana. I zaista, često smo se mogli uvjeriti da ljudi jedva što znaju o tome hrvatskom polihistoru. Osim toga, i na velikim skupovima bili svjedoci da mnogi Boškovićevu znanstvenost ne uspijevaju pomiriti s njegovim

13 S. Špoljarić, *Ruđer Bošković u službi diplomacije Dubrovačke Republike: izdanje u prigodi 300. obljetnice rođenja Ruđera Josipa Boškovića (1711.–2011.)* / *Ruđer Bošković au service de la diplomatie de la République de Raguse: édition à l'occasion du 300e anniversaire de la naissance de Ruđer Josip Bošković (1711–2011)*, Zagreb 2011; Isti, *Ruđer Bošković u službi diplomacije Dubrovačke Republike: izdanje u prigodi 300. obljetnice rođenja Ruđera Josipa Boškovića (1711.–2011.)* / *Ruđer Bošković in the Diplomatic Service of the Dubrovnik Republic: Editon on the Occasion of the Third Centenary of the Birth of Ruđer Josip Bošković (1711–2011)*, Zagreb, 2011; Isti, *Diplomatsko djelovanje*, u: A. Bogutovac (ur.), *Leksikon Ruđera Boškovića*, Zagreb, 2011, 18–22.

14 M. M. Letica, *Odnos metafizike i znanosti: Boškovićevo metafizičko prirodoslovlje*, Zagreb, 2011. Usp. prikaz ovoga djela: I. Šestak, Boškovićeve ukorijenjenost u metafizičkoj tradiciji, u: *Hrvatsko slovo. Tjednik za kulturu*, XVIII, (878), petak, 17. veljače 2012, 5.

izričito kršćanskim svjetonazorom, nego da Boškovićeve vjera i znanost stoje za njih u potpuno »neposredovanome« odnosu. Nadamo se da će u tom smislu i govor sv. Oca Benedikta XVI., koji je održao 4. lipnja 2011. u Hrvatskome narodnom kazalištu za vrijeme pastoralnoga posjeta Republici Hrvatskoj, pridonijeti nadi-laženju ovakvoga stava. Sv. Otac tada je rekao: »Ja bih želio spomenuti oca Ru-dera Josipa Boškovića, isusovca, rođenoga u Dubrovniku prije tri stotine godina, 18. svibnja 1711. On vrlo dobro utjelovljuje sretnu svezu između vjere i znanosti, koje se uzajamno potiču na propitivanje, koje je istovremeno otvoreno, raznoliko, ali i sintetičko.«

Croatian Jesuits in the Previous »Year of Roger Boskovich« (2011)

Ivan Šestak*

Summary

The article speaks of the Croatian Jesuits' contribution in marking the »Year of Roger Boskovich« (2011) in which the Faculty of Philosophy of the Society of Jesus played a leading role, as is to be expected due to the nature of the subject matter. Thus a DVD, produced for the occasion in Croatian as well as in the English version, was made available prior to the opening ceremonies. Moreover, a large part of the cultural-scientific programme at the national celebration of the 300th anniversary of the birth of the Croatian scientist in the Vatroslav Lisinski Concert Hall in Zagreb on May 17, 2011 was proposed by Jesuits and their co-workers, all of whom participated in the programme. Also, the Faculty of Philosophy of the Society of Jesus co-organized two international scientific symposia or rather gatherings. The first was held at the faculty itself on November 4, 2011 under the title »The Philosophy of Joseph Roger Boskovich.« The second scientific-cultural gathering was held on December 10, 2011 at the Pontifical Gregorian University in Rome and was titled »Simposio Scientifico Internazionale. Padre Ruder Josip Bošković: cultore della verità«. Alongside the gathering, the exhibition »Ruder Bošković e il Collegio Romano« was also organized, and a memorial plaque honouring him was installed inside the university itself. The symposium ended with a solemn Mass at the Croatian Church of St. Jerome and was presided over by the Most Eminent Cardinal Josip Bozanić, Archbishop of Zagreb. The final section of the article ennumerates other contributions made by Jesuits and their

* Prof. dr. sc. Ivan Šestak, Dean of the Faculty of Philosophy of the Society of Jesus in Zagreb. Address: Jordanovac 110, p. p. 169, 10 001 Zagreb, Croatia. E-mail: isestak@ffdi.hr

co-workers in marking the «Year of Roger Boskovich.»

Key words: Joseph Roger Boskovich, Faculty of Philosophy of the Society of Jesus, Year of Roger Boskovich